

POSTANOWIENIE

Dnia 20 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Demendecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Czubik

Marek Sławomir Molczyk (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z wniosku Przedsiębiorstwa na Białorusi

z udziałem J. C.

o stwierdzenie wykonalności orzeczenia sądu państwa obcego

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych 20 czerwca 2023 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od postanowienia Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 10 lutego 2021 r., sygn. I AGz 98/20,

- 1. uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 9 października 2020 r., sygn. akt VII GCo 59/20 Sąd Okręgowy w Białymstoku oddalił wniosek Przedsiębiorstwa na Białorusi (dalej także: wnioskodawca) o stwierdzenie wykonalności, na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, orzeczenia Sądu Ekonomicznego dla Obwodu Mińskiego z dnia 7 maja 2020 r., wydanego w sprawie o sygn. akt 192-13/2019, którym zasądzono od J. C. (dalej także: uczestnik postępowania) za okres od 12 grudnia 2018 r. do 1 października 2019 r. kwotę w wysokości 11 248,44 Euro tytułem odsetek za

opóźnienie, a także kwotę 1 275 rubli białoruskich tytułem zwrotu kosztów opłaty skarbowej, 1 500 rubli białoruskich tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej oraz 173 rubli białoruskich za tłumaczenie dokumentów.

W uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy w Białymstoku wskazał, że w sprawie zastosowanie znalazła dwustronna umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białoruś o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych, sporządzona w Mińsku dnia 26 października 1994 r. (Dz. U. z 1995, nr 128, poz. 619; dalej: umowa polsko-białoruska) i stwierdził, że wnioskodawca, dołączając do wniosku oryginał orzeczenia ze stwierdzeniem, że jest ono prawomocne i wymagalne wraz z uwierzytelnionymi tłumaczeniami, dokument stwierdzający, że strona, przeciwko której wydane zostało orzeczenie i która nie uczestniczyła w postępowaniu, otrzymała wezwanie na rozprawę zgodnie z prawem tej Umawiającej się Strony, na której terytorium orzeczenie zostało wydane oraz odpis wniosku i załączników w celu doręczenia uczestnikowi postępowania, uczynił zadość art. 56 ust. 2 umowy polsko-białoruskiej. Oznacza to, że sąd ten uznał, iż wnioskodawca przedłożył wszelkie niezbędne dokumenty, celem uzyskania stwierdzenia wykonalności orzeczenia Sądu Ekonomicznego dla Obwodu Mińskiego z dnia 7 maja 2020 r., wydanego w sprawie o sygn. akt 192-13/2019.

Sąd Okręgowy dopatrzył się jednak okoliczności, o których mowa w art. 1146 §1 pkt 4 i 7 k.p.c., stanowiących przeszkody do uznania orzeczenia państwa obcego. Stwierdził bowiem, że w postępowaniu przed Sądem Ekonomicznym dla Obwodu Mińskiego dłużnik został pozbawiony możliwości obrony. W ocenie Sądu Okręgowego, niestawiennictwo strony, która nie mogła stawić przed sądem z przyczyn obiektywnych (zamknięte granice państw, zakaz poruszania się z uwagi na pandemię COVID-19) i poinformowanie sądu o tym fakcie na rozprawie, poprzedzającej wydanie wyroku, winno było skutkować odroczeniem rozprawy, a Sąd Ekonomiczny przeprowadził rozprawę pod nieobecność pozwanego (dłużnika), oddalił jego wszystkie wnioski dowodowe i wydał wyrok. Uznanie takiego orzeczenia, zdaniem Sądu Okręgowego, byłoby także sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego

Rzeczypospolitej Polskiej (art. 1146 § 1 pkt 7 k.p.c.), tj. prawem do sprawiedliwego procesu sądowego.

Zażalenie na wskazane postanowienie wywiodło Przedsiębiorstwa na B., zarzucając Sądowi Okręgowemu naruszenie:

1. art. 1146 § 1 pkt 4 i 7 k.p.c., art. 55 w zw. z art. 54 ust. 3 dwustronnej umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białoruś o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych, sporządzonej w Mińsku dnia 26 października 1994 r. poprzez przyjęcie, że dłużnik został pozbawiony możliwości obrony w sprawie, toczącej się przed Sądem Ekonomicznym Obwodu Mińskiego o sygn. akt: 192-13/2019;

2. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przyjęcie, że uczestnik nie miał możliwości stawiennictwa na rozprawie w Sądzie Ekonomicznym Obwodu Mińskiego w sprawie o sygn. akt 192-13/2019 z przyczyn obiektywnych (zamknięte granice państw, zakaz poruszania się z uwagi na pandemię COVID-19), a poinformowanie sądu o tym fakcie na rozprawie poprzedzającej wydanie wyroku winno skutkować odroczeniem rozprawy w sytuacji, gdy granice państwa nie były zamknięte w maju 2020 r., jak również nie istniał zakaz poruszania się, w tym z uwagi na pandemię COVID-19;

3. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przyjęcie, że uczestnik został pozbawiony możliwości obrony swoich praw w sprawie toczącej się przed Sądem Ekonomicznym dla Obwodu Mińskiego w sprawie o sygn. akt 192-13/2019 w sytuacji, gdy:

a) uczestnik został poinformowany już 22 stycznia 2020 r. o posiedzeniu przygotowawczym, które odbyło się w dniu 3 lutego 2020 r., na którym istniała możliwość merytorycznego rozpoznania sprawy,

b) dłużnik zwlekał z napisaniem odpowiedzi na pozew do dnia 23 kwietnia 2020 r. w sytuacji, gdy otrzymał dokumenty, informujące go o możliwości złożenia takiej odpowiedzi już 22 stycznia 2020 r.,

c) dłużnik nie podjął jakichkolwiek innych kroków, mających na celu obronę swoich praw przed sądem białoruskim, w szczególności nie udzielił pełnomocnictwa procesowego białoruskiemu adwokatowi.

P. na B. wniosło o zmianę zaskarżonego postanowienia i stwierdzenie wykonalności orzeczenia Sądu Ekonomicznego Obwodu Mińskiego z dnia 7 maja 2020 r. w sprawie o sygn. akt 192-13/2019 przez nadanie temu orzeczeniu klauzuli wykonalności, uwzględniającej treść art. 783 § 1 k.p.c. Domagał się nadto zasądzenia od dłużnika na swą rzecz kosztów procesu za I instancję oraz kosztów postępowania zażaleniowego.

W odpowiedzi uczestnik postępowania J. C. wniósł o oddalenie zażalenia.

Postanowieniem z 10 lutego 2021 r., sygn. I AGz 98/20 Sąd Apelacyjny w Białymstoku postanowił:

1. zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że:

a) stwierdzić wykonalność na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej orzeczenia Sądu Ekonomicznego Obwodu Mińskiego z dnia 7 maja 2020 r., wydanego w sprawie o sygn. akt 192-13/2019 i nadać temu orzeczeniu klauzulę wykonalności zobowiązując komornika do przeliczenia świadczenia pieniężnego wyrażonego w tym orzeczeniu w walucie obcej – tj. 11.248,44 euro, a także 1.275 rubli białoruskich, 1.500 rubli białoruskich i 173 rubli białoruskich – na walutę polską według średniego kursu waluty obcej, ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski na dzień sporządzenia planu podziału, a jeżeli planu nie sporządza się – na dzień wypłaty kwoty wierzycielowi;

b) zasądzić od J. C. na rzecz Przedsiębiorstwa na Białorusi kwotę 1.217 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, w tym kwotę 480 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

2. zasądzić od J. C. na rzecz Przedsiębiorstwa na Białorusi kwotę 930 zł tytułem kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny uznał zażalenie za uzasadnione. Na wstępie wskazał, że słusznie przyjął sąd I instancji, iż w sprawie zastosowanie znajdują przepisy umowy polsko-białoruskiej oraz że wnioskodawca przedłożył wszelkie niezbędne dokumenty, celem uzyskania stwierdzenia wykonalności orzeczenia Sądu Ekonomicznego dla Obwodu Mińskiego z dnia 7 maja 2020 r., wydanego w sprawie o sygn. akt 192-13/2019 (przy czym zaznaczył, że okoliczność ta nie stanowiła źródła sporu w sprawie). Jak dalej podniósł w odniesieniu do kwestii prawa

do obrony, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, iż badanie przesłanki pozbawienia możliwości obrony praw, stanowiącej przeszkodę w uznaniu wyroku zagranicznego, dokonywane być winno w oparciu o przepisy obcego prawa procesowego, gdyż chodzi tu o kwestie natury procesowej. Ocena tej kwestii należy jednak do sądu polskiego, który nie jest w tym względzie związany stanowiskiem sądu orzekającego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 1975 r., II CR 849/74). Przyjmuje się także, że ocena czy strona pozwana była pozbawiona możliwości obrony, nie ogranicza się do badania zagranicznego prawa procesowego, a następuje ona m.in. przy uwzględnieniu zasady równouprawnienia stron (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 1979 r., I CR 174/79). Jednocześnie wskazuje się, że pozbawienie strony możliwości obrony jej praw łączyć należy w szczególności z brakiem zawiadomienia strony o terminie rozprawy albo z zawiadomieniem zgodnie z przepisami procesowymi państwa orzekającego, jednakże w sposób, który nie gwarantuje stronie realnej możliwości obrony praw, np. poprzez zawiadomienie, dokonane jedynie w formie ogłoszenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 1977 r., IV CR 189/77), a nie poprzez doręczenie pozwanemu odpisu pozwu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1980 r., IV CR 478/79). Istotnym jest jednak, że przy ocenie zapewnienia stronie możliwości obrony jej praw przed sądem zagranicznym, decydujące znaczenie przypisać należy rzeczywistej możliwości uczestniczenia w postępowaniu i podjęcia przez nią obrony (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2000 r., V CKN 1350/00).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w realiach analizowanej sprawy nie sposób uznać, iż uczestnik postępowania J. C. takiej możliwości został pozbawiony w sprawie prowadzonej przed Sądem Ekonomicznym Obwodu Mińskiego, pod sygn. akt 192-13/2019. Jakkolwiek bowiem stawiennictwo na rozprawie przeprowadzonej w dniu 5 maja 2020 r. przed tym Sądem, mogło budzić w uczestniku postępowania pewne obawy, wywołane przekazami medialnymi, związanymi z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-COV-2, tym niemniej analiza akt niniejszej sprawy, w tym i dokumentacji przedłożonej przez skarżącego wraz z zażaleniem, jednoznacznie w ocenie Sądu wskazuje, że J. C. miał możliwość podjęcia czynności, zmierzających do przedstawienia swych racji jeszcze na

wcześniejszym etapie postępowania – z czego jednak nie skorzystał. Celnie podnosi bowiem skarżący, że uczestnik postępowania został poinformowany już w dacie 22 stycznia 2020 r. o posiedzeniu przygotowawczym, zaplanowanym na dzień 3 lutego 2020 r., na którym się jednak nie stawił, a na którym to posiedzeniu istniała możliwość merytorycznego rozpoznania sprawy. Do tej daty J. C. nie złożył także odpowiedzi na pozew (uczynił to dopiero w dniu 23 kwietnia 2020 r.), mimo otrzymania już dnia 22 stycznia 2020 r. informacji o możliwości przedłożenia takiego pisma procesowego. Po nadesłaniu zaś odpowiedzi na pozew, w której zawarł m.in. wniosek o odroczenie rozprawy i przesłuchanie go w drodze pomocy sądowej, uczestnik postępowania, posiadając wiedzę o istniejącym zagrożeniu wywołanym pandemią COVID-19 i związanymi z tym możliwymi trudnościami z przekroczeniem granic (tak motywował on bowiem ww. wnioski), nie podjął też żadnych dalszych czynności, mających służyć obronie jego praw w procesie, prowadzonym przed sądem państwa obcego. Jak zaś jednoznacznie wynika z dołączonej przez żalącego dokumentacji, skarżący w przeszłości z powodzeniem ustanawiał po swej stronie białoruskich, profesjonalnych pełnomocników procesowych.

Mając to wszystko na względzie, a ponadto fakt, że uczestnik postępowania nie podjął nawet próby uprawdopodobnienia podnoszonej również w odpowiedzi na zażalenie kwestii niedysponowania przez niego w tamtym czasie paszportem, nie sposób było uznać zdaniem Sądu, że nieuwzględnienie przez rzeczony sąd białoruski wniosku J. C. o odroczenie rozprawy, zaplanowanej na dzień 5 maja 2020 r. i oddalenie jego wniosków (również dowodowych), faktycznie pozbawiło go możliwości obrony swych praw.

Prokurator Generalny postanowienie z 10 lutego 2021 r., sygn. I AGz 98/20 Sądu Apelacyjnego w Białymstoku zaskarżył skargą nadzwyczajną w całości. Skarżący na podstawie art. 89 § 1 pkt 1, 2 i 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 1904, dalej: „u.SN”) zarzucił zaskarżonemu wyrokowi:

I. naruszenie zasady, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji RP, a mianowicie zasady praworządności, sprawiedliwości proceduralnej, a także prawa do rzetelnej procedury, zasady zaufania obywatela

do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz zasady pewności i bezpieczeństwa prawnego wynikających z art. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, poprzez uznanie przez Sąd Apelacyjny w Białymstoku, iż wnioskodawca wykazał spełnienie warunków wskazanych w przywołanym przepisie (art. 56 ust. 2 pkt 2 w zw. z art. 55 ust. 3 umowy polsko-białoruskiej) i nie zachodzą przesłanki uzasadniające oddalenie wniosku o stwierdzenie wykonalności orzeczenia Sądu Ekonomicznego Obwodu Mińskiego z dnia 7 maja 2020 r. w sprawie o sygn. akt 92- 13/2019, podczas gdy z całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału wynika, iż w sprawie doszło do zasadniczej „niesprawiedliwości proceduralnej” w związku z naruszeniem naczelných zasad procesowych mieszających się w pojęciu porządku publicznego, jak chociażby kontrydiktoryjności i prawa do obrony J. C. a także, iż pominięte zostały przez Sąd okoliczności, iż wyrok zawiera sprzeczne z przepisami prawa Rzeczypospolitej Polskiej orzeczenie w zakresie wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie (0,1% dziennie);

II. rażące naruszenie przepisów prawa materialnego i procesowego, a mianowicie:

1) art. 1146 § 1 pkt 7 k.p.c. w związku z art. 481 § 21, § 22 i § 23 k.c., przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że uznanie orzeczenia nie jest sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego), w sytuacji gdy wyrok Sądu Ekonomicznego Obwodu Mińskiego z dnia 7 maja 2020 r. w sprawie o sygn. akt: 92-13/2019 zawiera sprzeczne z przepisami prawa Rzeczypospolitej Polskiej orzeczenie przekraczające wysokość odsetek maksymalnych za opóźnienie (0,1% dziennie) i zważywszy na zasądzoną, sumę tytułem odsetek za opóźnienie za okres od 12 grudnia 2018 r. do 1 października 2019 r. w wysokości 11 248,44 Euro oraz wysokość należności głównej: 19 272,00 Euro – Sąd winien przyjąć, że orzeczenie nie podlega uznaniu z uwagi na jego sprzeczność z podstawowymi zasadami krajowego porządku prawnego.

2) art. 1146 § 1 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 55 pkt 3 oraz art. 56 ust. 2 pkt 2 umowy polsko-białoruskiej przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że wnioskodawca wykazał spełnienie warunków

wskazanych w przywołanym przepisie (art. 56 ust. 2 pkt 2 umowy polsko-białoruskiej) zaś dłużnik J. C. nie został pozbawiony możliwości obrony w sprawie toczącej się przed Sądem Ekonomicznym Obwodu Mińskiego w sprawie o sygn. akt: 192-13/2019 i nie doszło do zasadniczej „niesprawiedliwości proceduralnej”, w sytuacji gdy:

- wnioskodawca w niniejszej sprawie nie załączył obligatoryjnych dokumentów stwierdzających, że strona, przeciwko której wydane zostało orzeczenie i która nie uczestniczyła w postępowaniu, otrzymała wezwanie na rozprawę w dniach 6, 7 maja 2020 r. we właściwym czasie i trybie,

- uczestnik J. C. nie miał możliwości uczestniczenia w postępowaniu z uwagi m.in. na brak paszportu umożliwiającego przekroczenie granicy Republiki Białorusi, pominięto wnioski o przesłuchanie za pośrednictwem Konsulatu Generalnego Białorusi w Białymstoku jego oraz wskazanych świadków a także brak zawiadomienia o terminie rozprawy w dniu 6, 7 maja 2020 r. i w związku z powyższym doszło do naruszenia naczelných zasad procesowych, jak chociażby kontradiktoryjności i prawa do obrony.

III. oczywistą sprzeczność istotnych ustaleń sądu ze zgromadzonym materiałem dowodowym przejawiającą się w uznaniu, iż wnioskodawca wykazał, iż strona nie została pozbawiona możliwości obrony swych praw i otrzymała wezwanie na rozprawę toczącą się przed Sądem Ekonomicznym Obwodu Mińskiego w sprawie o sygn. akt: 92-13/2019 we właściwym czasie i trybie, w sytuacji, gdy:

- wnioskodawca w niniejszej sprawie nie załączył obligatoryjnych dokumentów stwierdzających, że strona przeciwko której wydane zostało orzeczenie, i która nie uczestniczyła w postępowaniu, otrzymała wezwanie na rozprawę w dniach 5, 6, 7 maja 2020 r. we właściwym czasie i trybie,

- oryginał orzeczenia Sądu Ekonomicznego Obwodu Mińskiego w sprawie o sygn. akt: 92-13/2019, na którym oparł się Sąd zawierał jedynie informację o doręczeniu wezwania na rozprawę w dniu 5 maja 2020 r., a sprawa była również rozpoznawana w dniu 6 i 7 maja 2020 r.

- z uwierzytelnionego tłumaczenia orzeczenia w sprawie dopuszczenia pozwu, wszczęcia postępowania w sprawie oraz wyznaczenia terminu

i miejsca przygotowawczego posiedzenia sądu z dnia 1 grudnia 2019 r. wynika, iż wezwanie dotyczyło rozprawy zaplanowanej na dzień 5 maja 2020 r. godz. 14:30 w Siedzibie Sądu Gospodarczego dla Obwodu Mińskiego i nie zawierało informacji o terminie: 6,7 maja 2020 r., a nadto – wstęp do gmachu sądu odbywa się po okazaniu paszportu, którego w wyznaczonym terminie* nie posiadał J. C.

Powołując się na powyższe uchybienia wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku, I Wydział Cywilny z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przed przystąpieniem do rozpoznania sprawy Sąd Najwyższy wskazuje, że zmianie uległa dotychczasowa sygnatura akt (I NSNc 86/22) i sprawa otrzymała sygnaturę II NSNc 38/23.

Dopuszczalność wniesienia skargi nadzwyczajnej uzależniona jest od spełnienia szeregu przesłanek ustawowych, wśród których wyróżnia się przesłanki formalne i materialne.

Przesłanki formalne odnoszą się do substratu zaskarżenia, terminu i podmiotów uprawnionych do wniesienia skargi.

Stosownie do art. 89 § 1 u.SN, skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub wojskowego kończącego postępowanie w sprawie, które nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Zaskarżone postanowienie z 10 lutego 2021 r., sygn. I AGz 98/20 Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, jako orzeczenie sądu powszechnego kończące postępowanie zainicjowane wnioskiem Przedsiębiorstwa na Białorusi, od którego nie przysługują inne środki zaskarżenia, spełnia formalne wymagania do zakwestionowania go w drodze skargi nadzwyczajnej.

Artykuł 89 § 2 u.SN przewiduje ściśle określony krąg podmiotów uprawnionych do wniesienia skargi nadzwyczajnej. W przedmiotowej sprawie

legitymacja Prokuratora Generalnego do wniesienia skargi nadzwyczajnej nie budzi wątpliwości.

Zgodnie z treścią art. 89 § 3 u.SN skargę nadzwyczajną wnosi się w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna – w terminie roku od dnia ich rozpoznania. Zważywszy na powyższe, skarga wniesiona została w terminie określonym ustawą.

Przesłanki materialne skargi nadzwyczajnej określone zostały w art. 89 § 1 u.SN. Zgodnie z nim od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojkowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, jeśli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (przesłanka ogólna skargi nadzwyczajnej), o ile (przesłanki szczególne skargi nadzwyczajnej): (1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatel określone w Konstytucji lub (2) orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub (3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Skarżący w wywiedzionej skardze zarzucił zarówno naruszenie przesłanki ogólnej skargi nadzwyczajnej, jak i przesłanek szczególnych, określonych w art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN. Skarga Prokuratora Generalnego oparta na naruszeniu przepisów Konstytucji RP, kodeksu postępowania cywilnego oraz umowy polsko-białoruskiej zmierza przede wszystkim do wykazania, że – po pierwsze – wniosek nie spełniał wymagań, o których mowa art. 56 ust. 2 umowy polsko-białoruskiej, po drugie, iż powinno dojść do odmowy stwierdzenia wykonalności przedmiotowego orzeczenia ze względu na jego sprzeczność z polskim porządkiem prawnym oraz w związku z pozbawieniem uczestnika (pozwanego w postępowaniu za granicą) możliwości obrony swych praw.

Na wstępie rozważań należy odnieść się do kwestii podstawy prawnej, według jakiej powinno być przeprowadzone postępowanie o stwierdzenie wykonalności orzeczenia wydanego przez Sąd Ekonomiczny dla Obwodu Mińskiego na Białorusi.

Stanowi zasadę prawa międzynarodowego – u której podłoża leży suwerenność państw – że orzeczenie sądu jako akt pochodzący od organu państwa wywiera własną mocą skutki tylko na terytorium państwa pochodzenia. Respektowanie wszelkich jego skutków, w tym jego wykonanie, na terytorium innego państwa – uzasadnione potrzebami obrotu międzynarodowego – jest więc możliwe o tyle tylko, o ile zezwala na to prawo tego państwa. Warunkujące to przesłanki mogą określać normy prawa wewnętrznego tego państwa lub zawartych przez nie umów międzynarodowych, a w przypadku państw Unii Europejskiej – także normy rozporządzeń organów Unii (postanowienie Sądu Najwyższego z 11 października 2013 r., sygn. akt I CSK 697/12). W ocenie Sądu Najwyższego, trafny jest pogląd Sądów pierwszej i drugiej instancji, że powoływana umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białoruś o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych, sporządzona w M. dnia 26 października 1994 r. ma zastosowanie w przedmiotowej sprawie.

Odnosząc się do podniesionych przez Prokuratora Generalnego zarzutów naruszenia zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji RP, wskazać należy, że w większości nie zostały one należycie skonkretyzowane.

Zgodnie z art. 95 pkt 1 u.SN w zakresie nieuregulowanym przepisami ustawy do skargi nadzwyczajnej, w tym postępowania w sprawie tej skargi, stosuje się w zakresie spraw cywilnych przepisy Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące skargi kasacyjnej, z wyłączeniem art. 398⁴ § 2 oraz art. 398⁹. Artykuł 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. nakłada na wnoszącego skargę obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie. Prokurator Generalny w uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej, jedynie scharakteryzował zasadę pewności prawa oraz zasadę bezpieczeństwa prawnego, w żadnej mierze nie odniósł się zaś do treści zasady praworządności oraz prawa do rzetelnej procedury, w odniesieniu do wymienionych zasad wskazał jedynie, że ich naruszenie nastąpiło „poprzez uznanie przez Sąd Apelacyjny w Białymstoku, iż wnioskodawca wykazał spełnienie warunków wskazanych w przywołanym przepisie (art. 56 ust. 2 pkt 2 w zw. z art. 55 ust. 3 umowy polsko-białoruskiej) i nie zachodzą przesłanki uzasadniające oddalenie

wniosku o stwierdzenie wykonalności orzeczenia (...) podczas gdy z całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału wynika, iż w sprawie doszło do zasadniczej 'niesprawiedliwości proceduralnej' w związku z naruszeniem naczelných zasad procesowych mieszających się w pojęciu porządku publicznego, jak chociażby kontrydktoryjności i prawa do obrony J. C. a także, iż pominięte zostały przez Sąd okoliczności, iż wyrok zawiera sprzeczne z przepisami prawa Rzeczypospolitej Polskiej orzeczenie w zakresie wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie (0,1% dziennie)". Tak lakoniczne uzasadnienie podstaw skargi uniemożliwia Sądowi Najwyższemu rozpoznanie zarzutu naruszenia wyżej wskazanych zasad i praw człowieka i obywatela określonych w art. 2 i art. 45 Konstytucji RP.

Za zasadny uznać, zaś należało zarzut naruszenia zasady sprawiedliwości proceduralnej (art. 45 Konstytucji RP). W uzasadnieniu skargi, Skarżący wyjaśnił, że jego zdaniem „w sprawie doszło do zasadniczej 'niesprawiedliwości proceduralnej' w związku z naruszeniem naczelných zasad procesowych mieszających się w pojęciu porządku publicznego, jak chociażby kontrydktoryjności i prawa do obrony J. C.”.

Rozważając zasadność tego zarzutu, należy mieć na uwadze, że zarówno w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. postanowienie z dnia 19 grudnia 2003 r., III CK 25/03, OSNC 2005 nr 2, poz. 30), jak i w doktrynie podkreślano dotychczas wyjątkowy charakter klauzuli porządku publicznego. Nie ma w zasadzie wątpliwości, że chodzi jedynie o szczególnie rażące przypadki odstępstwa od istotnych i podstawowych zasad krajowego porządku prawnego. Nie wystarcza tu zwykła sprzeczność z prawem krajowym, musi ona bowiem dotyczyć samych fundamentów porządku prawnego państwa wykonania orzeczenia. Sąd polski zatem winien rozważyć, czy zachodzi tu konflikt z pewnymi racjami o charakterze aksjologicznym, co wiąże się z koniecznością postawienia pytania o ogólne zasady prawa, które akt stwierdzenia wykonalności mógłby naruszyć (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2007 r., sygn. II CSK 533/06). Doktryna oraz orzecznictwo są bowiem zgodne, że zasadnicza "niesprawiedliwość proceduralna" – sprowadzająca się do naruszenia naczelných zasad procesowych, takich jak chociażby kontrydktoryjność i prawo do obrony – mieści się w pojęciu porządku publicznego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2007 r.,

sygn. II CSK 533/06). Sprawiedliwość proceduralna stanowi, bowiem gwarancję ochrony praw jednostki w postępowaniu sądowym.

Zgodnie z ust. 1 art. 54 umowy polsko-białoruskiej, na warunkach przewidzianych niniejszą umową Umawiające się Strony uznają i wykonują na swym terytorium orzeczenia sądów wydane na terytorium drugiej Umawiającej się Strony w sprawach cywilnych, rodzinnych i pracowniczych, oraz w sprawach karnych – w części dotyczącej naprawienia szkody spowodowanej przestępstwem. Wyżej wskazane orzeczenia podlegają uznaniu i wykonaniu na terytorium drugiej Umawiającej się Strony, jeżeli strona nie została pozbawiona możliwości obrony swych praw, a w razie posiadania ograniczonej zdolności procesowej - należytego przedstawicielstwa, a w szczególności, jeżeli strona, która nie uczestniczyła w postępowaniu, otrzymała wezwanie na rozprawę we właściwym czasie i trybie (art. 55 pkt 3 umowy polsko-białoruskiej). Do wniosku o uznanie i wykonanie orzeczenia należy dołączyć dokument stwierdzający, że strona, przeciwko której wydane zostało orzeczenie i która nie uczestniczyła w postępowaniu, otrzymała wezwanie na rozprawę we właściwym czasie i trybie, zgodnie z prawem tej Umawiającej się Strony, na której terytorium orzeczenie zostało wydane; natomiast w wypadku ograniczonej zdolności procesowej strony – dokument stwierdzający, że strona ta była należycie reprezentowana (art. 56 ust. 2 pkt 2 umowy polsko-białoruskiej).

W polskim Kodeksie postępowania cywilnego przewidzianymi w art. 1146 § 1 w zw. z art. 1150 k.p.c. przeszkodami do stwierdzenia wykonalności zagranicznego orzeczenia są m.in. pozbawienie strony możliwości obrony w toku postępowania przed sądem zagranicznym (pkt 4) oraz sprzeczność wykonania zagranicznego orzeczenia z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (pkt 7 – klauzula porządku publicznego).

W niniejszej sprawie należało wziąć pod uwagę zastosowanie zasad porządku publicznego państwa, w którym orzeczenie ma być wykonane. W umowie o pomocy prawnej pomiędzy Polską a Białorusią znajdują się liczne przepisy cywilnoprawne o charakterze proceduralnym oraz kolizyjnoprawnym mające zastosowanie w relacjach dwustronnych w miejsce odpowiednich przepisów prawa krajowego. W umowie brak przepisów, które wprost

wprowadzałyby reguły porządku publicznego w relacjach wzajemnych – częściowo w zakresie proceduralnym rolę taką w odniesieniu do uznania i wykonania orzeczeń sądowych pełni art. 55 umowy. Nie może oznaczać to jednak braku możliwości zastosowania art. 1146 kpc w zw. z art. 1150 kpc. Wręcz przeciwnie, należy zauważyć, że umowa o pomocy prawnej dotyczy jedynie części materii procesowej, co oznacza, że do spraw w niej nieuregulowanych zastosowanie znajdują odpowiednie przepisy k.p.c. Tym samym ocena wykonalności orzeczenia białoruskiego nastąpić może zgodnie z regułami art. 1146 § 1 w zw. z art. 1150 k.p.c. biorąc pod uwagę wskazanie art. 55 pkt 3 umowy o pomocy prawnej. Sprzeczność orzeczenia zagranicznego z regułami porządku publicznego może być przy tym oceniana biorąc pod uwagę zarówno aspekt proceduralny (i w tym kontekście ocena jest dokonywana w przedmiotowej sprawie zarówno biorąc pod uwagę przepis art. 55 pkt. umowy o pomocy prawnej jak też art. 1146 § 1 pkt. 4 w zw. z art. 1150 k.p.c. – oba przepisy wiodą do właściwie identycznego wniosku) jak też materialnoprawny, gdy orzeczenie sądu obcego narusza podstawowe zasady porządku prawnego (art. 1146 § 1 pkt. 7 w zw. z art. 1150 k.p.c.). W przedmiotowej sprawie ocena powinna być dokonana w obu analizowanych aspektach. Stwierdzenie naruszenia choćby w jednym z ww. aspektów wiąże się z koniecznością odmowy wykonania orzeczenia białoruskiego.

Przy ocenie skuteczności i wykonalności zagranicznego orzeczenia co do zasady przyjmuje się wyłączenie merytorycznej kontroli jego prawidłowości. Warunkuje to potrzeba i konieczność respektowania co do zasady różnic między prawem poszczególnych państw (postanowienie Sądu Najwyższego z 11 października 2013 r., sygn. akt I CSK 697/12). Pomimo, że art. 1146 § 1 k.p.c. w obecnym brzmieniu, wzorem jego poprzedniego brzmienia, nie dopuszcza takiej kontroli (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 8 marca 1972, I CR 4/72; 21 października 1975 r., I CR 672/75; 5 listopada 1975 r., I CR 625/75), to jednak przy ocenie niesprzeczności uznania i stwierdzenia wykonalności zagranicznego orzeczenia z podstawowymi zasadami porządku prawnego nieodzowne jest uwzględnienie przez polski sąd treści tego orzeczenia – a tym samym i prawa, na którym jest ono oparte – w stopniu potrzebnym do dokonania

tej oceny (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 1972, I CR 4/72).

Sąd Apelacyjny takiego uwzględnienia nie dokonał. Treść orzeczenia Sądu Ekonomicznego dla Obwodu Mińskiego z dnia 7 maja 2020 r., wydanego w sprawie o sygn. akt 192-13/2019 już *prima facie* narusza zasady polskiego porządku prawnego. Zgodnie, bowiem z art. 481 k.c. maksymalna wysokość odsetek za opóźnienie nie może w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie (odsetki maksymalne za opóźnienie) (§ 2¹). Jeżeli wysokość odsetek za opóźnienie przekracza wysokość odsetek maksymalnych za opóźnienie, należą się odsetki maksymalne za opóźnienie (§ 2²). Postanowienia umowne nie mogą wyłączać ani ograniczać przepisów o odsetkach maksymalnych za opóźnienie, także w przypadku dokonania wyboru prawa obcego. W takim przypadku stosuje się przepisy ustawy (§ 2³). Zasądzona wysokość odsetek (0,5% dziennie) w sposób rażący przekracza, więc wysokość odsetek maksymalnych za opóźnienie dozwolonych przez prawo polskie i prowadzi do wyliczenia sumy tytułem odsetek za opóźnienie za okres od 12 grudnia 2018 r. do 1 października 2019 r. w wysokości 11 248,44 euro. Przy czym wysokość należności głównej to 19 272 euro.

Wobec powyższego również zarzut rażącego naruszenia art. 1146 § 1 pkt 7 k.p.c. w zw. z art. 481 § 2¹, § 2² i § 2³ k.c., uznać należało za zasadny.

Odnosząc się, zaś do zarzutu rażącego naruszenia art. 1146 § 1 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 55 pkt 3 oraz art. 56 ust. 2 pkt 2 umowy polsko-białoruskiej dotyczącego pozbawienia uczestnika postępowania prawa do obrony, należy wskazać, że przesłanka pozbawienia możliwości obrony swych praw przez stronę stanowi element klauzuli porządku publicznego, który jednak ze względu na swoją rangę został z niej przez polskiego ustawodawcę wyraźnie wyłączony. Oznacza to, że jeżeli w danej sprawie doszło do naruszenia prawa do obrony strony, o którym mowa w art. 1146 § 1 pkt 3 lub 4 k.p.c., to podstawy te mają pierwszeństwo przed podstawą przewidzianą w art. 1146 § 1 pkt 7 k.p.c. przy ocenie, czy orzeczenie podlega uznaniu (postanowienie Sądu Najwyższego z 11 października 2013 r., I CSK 451/12). W niniejszej sprawie zastosowanie ma również umowa polsko-białoruska, która również obejmuje

przesłankę negatywną uznania orzeczenia jaką jest prawo do obrony (art. 55 pkt 3). Trzeba zaznaczyć, że wobec ustalenia przez polskiego ustawodawcę rangi tej przesłanki w stosunku do przesłanki naruszenia klauzuli porządku publicznego, sąd orzekający w przypadku, gdy stwierdzi naruszenie prawa do obrony, nie musi już pochylić się nad kwestią naruszenia klauzuli porządku publicznego. Jednak, gdy nie stwierdzi naruszenia prawa do obrony, ma obowiązek pochylić się nad tą kwestią, a w niniejszej sprawie tak się nie stało tj. nie doszło – jak już wyżej wskazano - do kontroli treści orzeczenia Sądu Ekonomicznego dla Obwodu Mińskiego z dnia 7 maja 2020 r., wydanego w sprawie o sygn. akt 192-13/2019 przez pryzmat tej klauzuli.

W doktrynie trafnie podkreśla się, że do naruszenia prawa do obrony może dojść także w razie zachowania przepisów procesowych obowiązujących w państwie pochodzenia orzeczenia. Nie chodzi bowiem o spełnienie formalnych wymagań procesowych, ale o ocenę możliwości rzeczywistego uczestniczenia strony w postępowaniu i podjęcia obrony (por. postanowienie SN z 6 lipca 2000 r., V CKN 1350/00, niepubl.). W jednoznaczny sposób pogląd taki został zaprezentowany w postanowieniu SN z 5 grudnia 1979 r., I CR 174/79 (OSNCP 1980, nr 5, poz. 100), w którym stwierdzono, że w postępowaniu przed sądem zagranicznym strona pozwana musi mieć w pełni zagwarantowaną realną możliwość zgłoszenia zarzutów merytorycznych we właściwym czasie i we właściwej formie. Ocena czy strona pozwana nie była pozbawiona możliwości obrony, nie ogranicza się do badania zagranicznego prawa procesowego. Nawet zawiadomienie strony o rozprawie w sposób zgodny z zagranicznym prawem samo przez się nie oznacza, że nie była ona pozbawiona możliwości obrony. W związku z tym sąd lub organ polski jest zobowiązany odwołać się do rozumienia pozbawienia obrony praw przyjętego w polskiej nauce i orzecznictwie (postanowienie Sądu Najwyższego z 11 października 2013 r., I CSK 451/12). Pozbawienie strony możliwości obrony jej praw łączyć należy w szczególności z brakiem zawiadomienia strony o terminie rozprawy albo z zawiadomieniem zgodnie z przepisami procesowymi państwa orzekającego, jednakże w sposób, który nie gwarantuje stronie realnej możliwości obrony praw, np. poprzez zawiadomienie, dokonane jedynie w formie ogłoszenia

(por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 1977 r., IV CR 189/77).

Ocena przesłanki pozbawienia możliwości obrony praw strony przed sądem zagranicznym polega na szczegółowym prześledzeniu przebiegu postępowania przed tym sądem z punktu widzenia tego, czy prawo do obrony strony zostało zachowane (postanowienie Sądu Najwyższego z 11 października 2013 r., I CSK 451/12). Z analizy akt sprawy wynika, że wnioskodawca nie załączył do wniosku o uznanie orzeczenia obligatoryjnych dokumentów (wymaganych przez art. 56 ust. 2 umowy polsko-białoruskiej) stwierdzających, że strona, przeciwko której wydane zostało orzeczenie i która nie uczestniczyła w postępowaniu, otrzymała wezwanie na rozprawę w dniach 6 i 7 maja 2020 r. we właściwym czasie i trybie. Orzeczenie Sądu Ekonomicznego Obwodu Mińskiego z dnia 7 maja 2020 r., sygn. akt 92-13/2019, na którym oparł się Sąd Apelacyjny zawiera jedynie informację o doręczeniu uczestnikowi postępowania wezwania na rozprawę w dniu 5 maja 2020 r., a sprawa była rozpoznawana również w dniach 6 i 7 maja 2020 r. Sąd Apelacyjny, za Sądem Okręgowym przyjął zaś, że wnioskodawca przedłożył wszelkie niezbędne dokumenty celem uzyskania stwierdzenia wykonalności orzeczenia Sądu Ekonomicznego dla Obwodu Mińskiego z dnia 7 maja 2020 r., wydanego w sprawie o sygn. akt 192-13/2019.

W aktach sprawy brak zatem jest dowodu doręczenia pozwanemu zawiadomienia o terminie posiedzeń sądowych w dniach 5, 6 i 7 maja 2020 r. Jedynie okoliczność powiadomienia o rozprawie w dniu 5 maja 2020 r. można uznać za pewną ze względu na złożony przez uczestnika postępowania wniosek o odroczenie rozprawy wyznaczonej na dzień 5 maja 2020 r. oraz treść ww. orzeczenia sądu białoruskiego. Trzeba przede wszystkim jednak podkreślić, że nie są to dowody doręczenia przesylek adresatowi. W niniejszym postępowaniu zastosowanie miała polska procedura cywilna i zgodnie z jej zasadami należało oceniać kwestie procesowe. W procesie przed sądem białoruskim nie uwzględniono, że prawo polskie nie dopuszcza co do zasady dokonywania na swoim terytorium obcych doręczeń sądowych drogą pocztową. Przepisy art. 1130 i n. k.p.c. wymagają w tym zakresie stosownego wniosku skierowanego do sądu polskiego. Mimo że prawo polskie nie wprowadza wyraźnego zakazu

co do takiego doręczenia, to w doktrynie podkreśla się, że ze względu na odstępstwo od zasady suwerenności państwa, brak wyraźnego dopuszczenia tego sposobu doręczenia na terytorium Polski oznacza brak zgody na taki sposób dokonywania doręczeń. Gdyby ustawodawca zamierzał ten sposób doręczeń dopuścić na swoim terytorium, powinien to uczynić wyraźnie. Zasadność takiego przekonania wynika też z wielu zastrzeżeń zgłoszonych przez Polskę do konwencji wielostronnych, w których przewidywano taki sposób doręczenia. Oznacza to w efekcie, że nie ma możliwości dokonania takiego doręczenia na terytorium Polski niezależnie od tego, czy prawo państwa obcego dopuszcza taką możliwość bezwzględnie, czy też uzależnia ją od zgody na to przez prawo polskie. Trzeba więc przyjąć, że doręczenia dokonane przez sąd zagraniczny w toku postępowania na terytorium Polski drogą pocztową naruszają w sposób rażący prawo polskie. Przykładowo w orzeczeniu Sądu Wojewódzkiego w Warszawie z dnia 30 października 1975 r., II CO 727/75 (OSPika 1978, nr 7-8, poz. 146) wyrażono pogląd, że pozbawienie możliwości obrony w procesie rozwodowym przed sądem zagranicznym zachodzi wówczas, gdy doręczenie odpisu pozwu i zawiadomienia o terminie rozprawy, sporządzonych w języku obcym, którego pozwany nie zna, zostało dokonane bezpośrednio przez pocztę, bez udziału sądu polskiego (postanowienie Sądu Najwyższego z 11 października 2013 r., I CSK 451/12).

Skarżący naruszenie prawa do obrony uczestnika postępowania upatruje również w okoliczności, że ten nie miał możliwości uczestniczenia w postępowaniu z uwagi na brak paszportu umożliwiającego przekroczenie granicy Republiki Białorusi, a jego wniosek o przesłuchanie (jego samego oraz wskazanych przezeń świadków) za pośrednictwem Konsulatu Generalnego Białorusi w B., pominięto. Wskazać trzeba, za słusznym stwierdzeniem Sądu Apelacyjnego, że uczestnik postępowania nie podjął próby uprawdopodobnienia kwestii niedysponowania przez niego w tamtym czasie paszportem, zatem okoliczność ta nie mogła zostać uwzględniona. Jednak, nie można przyznać racji sądowi orzekającemu, że fakt ten potwierdza zasadność nieuwzględnienia przez rzeczony sąd białoruski wniosku uczestnika postępowania o odroczenie rozprawy zaplanowanej na dzień 5 maja 2020 r. i oddalenie jego wniosków (również

dowodowych), oraz prowadzi do konkluzji, że nie pozbawiło go to możliwości obrony swych praw. Należy, bowiem zgodzić się z Sądem Okręgowym, że niestawiennictwo strony, która nie mogła stawić się przed sądem z przyczyn obiektywnych (zamknięte granice państw, zakaz poruszania się z uwagi na pandemię COVID-19) i poinformowanie sądu o tym fakcie na rozprawie, poprzedzającej wydanie wyroku, winno było skutkować odroczeniem rozprawy, zaś Sąd Ekonomiczny Obwodu Mińskiego przeprowadził rozprawę pod nieobecność uczestnika postępowania (pozwanego w postępowaniu za granicą), oddalił jego wszystkie wnioski dowodowe i wydał wyrok. Wobec powyższego nie ulega wątpliwości, że mimo doręczenia pozwu pozwanemu i mimo zajęcia przez niego stanowiska w sprawie nie miał on zapewnionych równych praw w toku tego postępowania. Mając powyższe na względzie należało uznać za zasadny zarzut rażącego naruszenia art. 1146 § 1 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 55 pkt 3 oraz art. 56 ust. 2 pkt 2 umowy polsko-białoruskiej, zarzut oczywistej sprzeczności istotnych ustaleń sądu ze zgromadzonym materiałem dowodowym, jak również zarzut naruszenia zasady sprawiedliwości proceduralnej.

Ponadto należało uwzględnić zarzut naruszenia przesłanki ogólnej skargi nadzwyczajnej. Niewątpliwie rację ma Prokurator Generalny, że wynikająca z zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającej zasady sprawiedliwości społecznej zasada zaufania obywatela do państwa wyraża się m.in. w możliwości oczekiwania przez obywatela, aby organy państwa prawidłowo stosowały obowiązujące przepisy prawa. Co więcej, zauważyć należy, że wskazana zasada stanowi dla obywateli gwarancję pewności ich sytuacji. Jak zaś podkreśla się w doktrynie gwarancja ta powinna być rozpatrywana z perspektywy zapewnienia obywatelowi bezpieczeństwa prawnego, zabezpieczenia socjalnego oraz bezpieczeństwa ekonomicznego (zob. M. Chmaj, M. Urbaniak, *Komentarz do Konstytucji RP. Art. 2*, Warszawa 2022, s. 153). Jednocześnie to obowiązkiem państwa i jego organów jest stworzenie odpowiednich warunków do tego, aby obywatel ufał państwu. Zgodnie zaś z przyjmowanym w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego rozumieniem zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa, ochronie konstytucyjnej podlegać musi zaufanie obywateli nie tylko do litery prawa,

ale przede wszystkim do sposobu jego interpretacji przyjmowanej w praktyce stosowania prawa przez organy państwa. Nie ulega wątpliwości, że wykazane nieprawidłowości w procesie orzekania, w tym rażące naruszenia prawa przez sąd, prowadzą do naruszenia zasady zaufania obywatela do państwa stanowiącej istotny element demokratycznego państwa prawnego.

Zdaniem Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie orzeczenie sądu białoruskiego narusza polski porządek publiczny – zarówno w zakresie proceduralnym (defekt w zakresie obrony praw strony postępowania) jak też w zakresie materialnym (poprzez zasądzenie odsetek za opóźnienie w wysokości znacząco przekraczającej wysokość odsetek maksymalnych obowiązujących w prawie polskim).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy, jednocześnie biorąc pod uwagę wniosek w tym zakresie składającego skargę nadzwyczajną, na podstawie art. 91 § 1 u.SN., uchylił postanowienie Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 10 lutego 2021 r., sygn. I AGz 98/20 i przekazał temu sądowi sprawę do ponownego rozpoznania.

O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie z art. 398¹⁸ k.p.c., zgodnie z którym w razie wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka koszty procesu w postępowaniu kasacyjnym podlegają wzajemnemu zniesieniu. Powołany przepis z mocy art. 95 pkt 1 u.SN stosuje się również do postępowania w sprawie skargi nadzwyczajnej.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[ms]